DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)
den 2 oktober 1997 *

I mål C-144/96,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget, från Cour du travail de Bruxelles, att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Office national des pensions (ONP)

och

Maria Cirotti,

angående tolkningen av artiklarna 46 och 51 i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen (EGT L 149, s. 2), ändrad och uppdaterad genom rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983 (EGT L 230, s. 6),

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden G. F. Mancini samt domarna J. L. Murray (referent), P. J. G. Kapteyn, G. Hirsch och H. Ragnemalm,

* Rättegångsspråk: franska.

generaladvokat: F. G. Jacobs,
justitiesekreterare: avdelningsdirektören H. A. Rühl,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Office national de pensions (ONP), genom avdelningsdirektören Gabriel Perl,

— Maria Cirotti, genom advokaten Jules Raskin, Liège, och advokaten Franco Agostini, Rom,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom Maria Patakia och Peter Hillenkamp, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid sammanträdet den 6 februari 1997 av: Office national des pensions, företrädd av biträdande rådgivaren Jean-Paul Lheureux, Maria Cirotti, företrädd av Jules Raskin, och av kommissionen, företrädd av Maria Patakia,

och efter att den 20 mars 1997 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Cour du travail de Bruxelles har genom beslut av den 25 april 1996, vilket inkom till domstolen den 3 maj samma år, med stöd av artikel 177 i EG-fördraget begärt

förhandsavgörande angående tolkningen av artiklarna 46 och 51 i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen (EGT L 149, s. 2), ändrad och uppdaterad genom rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983 (EGT L 230, s. 6, nedan kallad förordning nr 1408/71).

2 Frågan har uppkommit i en tvist mellan Maria Cirotti och Office national des pensions (nedan kallad ONP) angående beräkningen av den del i makens ålderspension som hon har rätt till enligt belgisk lag.

3 Maria Cirotti är italienska. Hon uppbär en invaliditetspension i Italien och har från och med juli månad 1981 erhållit en del i makens ålderspension — från vilken hon har separerat — med stöd av artikel 74.2 i det kungliga belgiska dekretet av den 21 december 1967 om allmänna regler för anställdas ålders- och efterlevandepensioner, ändrat genom kungligt dekret av den 3 december 1970 (*Moniteur belge* den 23 december 1970).

4 Den 1 juli 1981 hade artikel 74.2 i dekretet följande lydelse:

"En maka som har uttagit hemskillnad eller har separerat kan erhålla utbetalning av en del av makens ålderspension förutsatt att

a) hon inte har frändömts förmyndarskap eller har dömts för stämpling mot makens liv,

b) hennes eventuella bosättning utomlands inte hindrar pensionens utbetalning,

c) hon har upphört med all annan förvärvsverksamhet än den som är tillåten enligt artikel 64 och inte uppbär ersättning för sjukdom, invaliditet eller ofrivillig arbetslöshet enligt belgisk eller utländsk lagstiftning om social trygghet, med undantag för viss invaliditetsersättning,

d) hon inte uppbär belgisk eller utländsk ålders- eller efterlevandepension, någon annan liknande förmån eller ett handikapp- eller invaliditetsbidrag till ett sådant belopp att tillämpningen av punkt 4 resulterar i att hon inte får någon utbetalning från makens pension."

5 Artikeln har genom det kungliga dekretet av den 21 maj 1991 (*Moniteur belge* av den 27 juni 1991) fått följande nya lydelse:

"En make som har uttagit hemskillnad eller har separerat kan erhålla utbetalning av en del av sin makes ålderspension förutsatt att

a) han inte har frändömts förmyndarskap eller har dömts för stämpling mot makens liv,

b) hans eventuella bosättning utomlands eller tillämpningen av artikel 70 inte hindrar pensionens utbetalning,

c) han har upphört med all annan förvärvsverksamhet än den som är tillåten enligt artikel 64 och varken uppbär ersättning för sjukdom, invaliditet eller ofrivillig

arbetslöshet enligt belgisk eller utländsk lagstiftning om social trygghet eller bidrag för yrkesavbrott eller nedsatt arbetsförmåga,

d) han inte uppbär ålders-, efterlevandepension eller någon annan liknande förmån som utgår enligt belgisk rätt, utländsk rätt eller enligt regler för personal vid en internationell organisation till ett sådant belopp att tillämpningen av punkterna 3 och 4 resulterar i att han inte får någon utbetalning från makens pension."

6 Av handlingarna i målet framgår att ONP genom ett beslut av den 21 december 1988 minskade de förmåner som med stöd av ovannämnda bestämmelser utbetalades till Maria Cirotti för att ökningarna av hennes italienska pension sedan år 1981 skulle beaktas. Dessa ökningar var uppenbarligen indexreglerade.

7 Genom en ansökan av den 17 januari 1989 bestred Maria Cirotti ONP:s beslut vid Tribunal du travail de Bruxelles. Denna domstol biföll i dom av den 17 juni 1993 hennes talan genom att överföra den tolkning som EG-domstolen gjort i dom av den 20 mars 1991 i mål C-93/90, Cassamali (Rec. 1991, s. I-1401) på fallet. I den domen fastslog EG-domstolen att då den pension som en medlemsstat utbetalar till en arbetstagare med stöd av nationella regler mot sammanträffande av förmåner har beviljats till ett sådant belopp att den tillsammans med en förmån, av vilket slag som helst, som utbetalas av en annan medlemsstat inte överskrider ett visst tak, medger varken artikel 51.1 i förordningen eller någon annan gemenskapsrättslig bestämmelse att detta pensionsbelopp ändras för att taket inte skall överskridas vid senare förändringar av den andra förmånen på grund av den allmänna ekonomiska och sociala utvecklingen.

8 Den 9 juli 1993 överklagade ONP denna dom vid Cour du travail de Bruxelles. I sin talan har den belgiska organisationen kritiserat att första instansen har fört ett analogt resonemang. Enligt ONP liknar en makes rätt till del i ålderspension som en anställd beviljas, som tvisten gäller i detta fall, inte en personlig efterlevandepension utan en garantiinkomst. Denna del skall därför beräknas med hänsyn

tagen till utvecklingen av makens tillgångar och variera beroende på andra sociala trygghetsförmåner som, i förekommande fall, uppbärs i en annan medlemsstat.

9 ONP har tillagt att en analog tillämpning av den lösning som domstolen kom fram till i domen i målet Cassamali skulle föranleda en skillnad i makarnas tillgångar, då mottagaren av en kvotandel i en ålderspension skulle erfara en total ökning av sina tillgångar vid en höjning av den personliga förmån som han uppbär i en annan medlemsstat. Detta skulle strida mot artikel 3.1 i förordning nr 1408/71.

10 I denna bestämmelse föreskrivs följande:

"Om något annat inte följer av de särskilda bestämmelserna i denna förordning har personer, som är bosatta inom en medlemsstats territorium och för vilka denna förordning gäller, samma skyldigheter och rättigheter enligt en medlemsstats lagstiftning som denna medlemsstats egna medborgare."

11 I artikel 46 i förordning nr 1408/71, som avser beviljande av ålderspensioner, anges följande:

"1. Om en anställd eller egenföretagare har omfattats av en medlemsstats lagstiftning och om villkoren för rätt till förmåner är uppfyllda utan att bestämmelserna i artikel 45 och/eller artikel 40.3 behöver tillämpas, skall den behöriga institutionen i denna medlemsstat, enligt bestämmelserna i den lagstiftning som denna tillämpar, fastställa beloppet för den förmån som svarar mot försäkringsperiodernas eller bosättningsperiodernas totala längd enligt denna lagstiftning.

Denna institution skall också beräkna beloppet för den förmån som skulle erhållas med tillämpning av reglerna i punkt 2 a och b. Endast det högre av dessa två belopp skall beaktas.

2. Om en anställd eller egenföretagare har omfattats av lagstiftningen i en medlemsstat och om villkoren för rätt till förmåner inte är uppfyllda utan att bestämmelserna i artikel 45 och/eller artikel 40.3 beaktas, skall den behöriga institutionen i den medlemsstaten tillämpa följande regler:

a) Institutionen skall beräkna det teoretiska beloppet för den förmån som personen skulle kunna begära om alla försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts enligt lagstiftningen i de medlemsstater som den anställde eller egenföretagaren har omfattats av hade fullgjorts i den medlemsstaten och enligt den lagstiftning som institutionen tillämpar den dag då förmånen beviljas. Om förmånens belopp enligt den lagstiftningen inte är beroende av de fullgjorda periodernas längd, skall detta belopp anses utgöra det teoretiska belopp som avses i detta stycke.

b) Institutionen skall sedan fastställa förmånens faktiska belopp på grundval av det teoretiska belopp som avses i föregående stycke och proportionen mellan längden av de försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts innan försäkringsfallet inträffar enligt den lagstiftning som denna institution tillämpar och den totala längden av de försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts enligt alla de berörda medlemsstaternas lagstiftningar innan försäkringsfallet inträffade.

c) Om den totala längden av de försäkrings- och bosättningsperioder som har fullgjorts innan försäkringsfallet inträffar enligt alla de berörda medlemsstaternas lagstiftningar är längre än den maximiperiod som krävs enligt lagstiftningen i en av dessa medlemsstater för rätt till oreducerad förmån, skall den behöriga institutionen i denna stat, när den tillämpar bestämmelserna i denna punkt, beakta denna maximiperiod i stället för de fullgjorda periodernas totala längd. Denna beräkningsmetod får inte leda till att institutionen måste utge en förmån med högre belopp än det som har fastställts för oreducerad förmån i den lagstiftning som den tillämpar.

d) Vid tillämpningen av de beräkningsregler som avses i denna punkt skall förfarandet för att beakta perioder som sammanträffar fastställas i den tillämpningsförordning som avses i artikel 98.

3. Personen skall, inom gränsen för det högsta teoretiska förmånsbeloppet beräknat enligt punkt 2 a, ha rätt till den totala summan av de förmåner som har beräknats enligt bestämmelserna i punkt 1 och 2.

Om det totala belopp av förmåner som har fastställts enligt bestämmelserna i punkt 1 är högre än det tekniska beloppet, skall varje institution som tillämpar punkt 1 sänka förmånen med ett belopp som svarar mot proportionen mellan de båda beloppen.

4. Om det i fråga om invalid-, ålders- eller efterlevandepensioner skulle inträffa att summan av de förmåner som utges av två eller fler medlemsstater enligt bestämmelserna i en sådan multilateral konvention om social trygghet som avses i artikel 6 b är lägre än den summa som skulle utges av dessa medlemsstater enligt punkt 1 och 3, skall bestämmelserna i detta kapitel tillämpas på personen."

12 I artikel 51 i förordning nr 1408/71 anges följande:

"1. Om förmånerna från de berörda staterna ändras med en fast procentsats eller ett fast belopp till följd av ökade levnadskostnader, förändringar i lönenivån eller av andra ändringsorsaker, skall denna procentsats eller detta belopp tillämpas direkt på de förmåner som har fastställts enligt bestämmelserna i artikel 46, utan att någon ny beräkning behöver göras enligt bestämmelserna i den artikeln.

2. Om metoden för att fastställa eller reglerna för att beräkna förmåner skulle ändras, skall dock en ny beräkning göras enligt bestämmelserna i artikel 46."

13 Då den nationella domstolen ansåg att lösningen på den aktuella tvisten var beroende av en tolkning av förordning nr 1408/71, i synnerhet artiklarna 46 och 51, beslutade den att vilandeförklara målet för att hänskjuta följande tolkningsfråga till EG-domstolen:

"Skall artiklarna 46 och 51 i förordning (EEG) nr 1408/71 tolkas så att de är tillämpliga för det fall det samtidigt föreligger en invaliditetsförmån som beviljats enligt lagstiftningen i en medlemsstat och en ålderdomsförmån som innebär att en separerad make beviljas del i den anställdes ålderdomsförmån, som beviljas och utbetalas till den make som den anställde separerat ifrån i enlighet med lagstiftningen i en annan medlemsstat, när denna tillämpning är av beskaffenhet att gynna en migrerande arbetstagare i förhållande till andra arbetstagare och då det i artikel 3.1 i ovannämnda förordning föreskrivs att arbetstagare från samtliga medlemsstater skall behandlas lika?"

14 Med sin fråga vill den nationella domstolen i huvudsak veta om bestämmelserna i artiklarna 46 och 51.1 i förordning nr 1408/71 skall tolkas så att de hindrar att den del i en ålderdomsförmån som med stöd av gällande lagstiftning i en medlemsstat har beviljats den make som den anställde separerat ifrån räknas om, med beaktande av justeringar på grund av den allmänna ekonomiska och sociala utvecklingen med avseende på en invaliditetsförmån, som nämnda make uppbär enligt lagstiftningen i en annan medlemsstat.

15 Det kan inledningsvis noteras att det av handlingarna i målet framgår att den förmån vars beräkning är i fråga i målet vid den nationella domstolen utgörs av del i en ålderspension som beviljas dennes separerade make och att denna del endast beviljas under iakttagande av villkor som liknar dem som gäller för beviljande av

personliga ålderspensioner, i synnerhet vad beträffar kravet att den make som begär förmånen, med vissa förbehåll, har upphört med all yrkesverksamhet.

16 Följaktligen skall en sådan förmån betraktas som en "förmån vid ålderdom" i den mening som avses i förordning nr 1408/71, och förmånstagarens rättigheter skall enligt artikel 44 i denna förordning fastställas i enlighet med bestämmelserna i kapitel 3 i avdelning III i förordningen, där artiklarna 46 och 51 ingår.

17 Det skall vidare framhållas att vid beräkningen av beloppet av de ålderdomsförmåner som skall utbetalas till en arbetstagare som omfattas av lagstiftningen i två eller flera medlemsstater skall den behöriga institutionen i varje stat göra en jämförelse mellan det belopp som skall utbetalas endast på grund av nationell lagstiftning, däribland regler mot sammanträffande av förmåner, och det belopp som följer av en tillämpning av artikel 46 i förordning nr 1408/71. Vid beviljandet av varje enskild förmån skall arbetstagaren erhålla denna enligt det av de båda systemen som är förmånligast för honom (se i synnerhet dom av den 21 mars 1990 i mål C-85/89, Ravida, Rec. 1990, s. I-1063, punkt 18).

18 Som domstolen redan har konstaterat i dom av den 2 februari 1982 i mål 7/81, Sinatra (Rec. 1982, s. 137, punkt 8) förutsätter i princip alla senare förändringar av någon av förmånerna att det för varje förmån görs en ny jämförelse mellan det nationella systemet och det gemenskapsrättsliga systemet, för att bedöma vilket som efter förändringen är det mest förmånliga för arbetstagaren.

19 Domstolen preciserade dock i samma dom, punkterna 9 och 10, att, för att minska den administrativa börda det innebär att ompröva arbetstagarens situation vid varje förändring av de uppburna förmånerna, artikel 51.1 i förordning nr 1408/71 utesluter en ny beräkning av förmånerna i enlighet med artikel 46, och således en ny jämförelse mellan det nationella systemet och det gemenskapsrättsliga systemet, när förändringen beror på händelser som inte har att göra med arbetstagarens enskilda situation utan som följer av den allmänna ekonomiska och sociala utvecklingen.

20 ONP har ändå gjort gällande att artikel 51.1 i förordning nr 1408/71 inte är tillämplig i ett fall som detta på grund av att ålderspensionen, av vilken en del har tilldelats den separerade maken, endast har beräknats på grundval av den belgiska lagstiftningen, som är fördelaktigare än artikel 46.2.

21 I detta avseende räcker det att konstatera att det följer av domen av den 20 mars 1991 i mål C-93/90, Cassamali (Rec. 1991, s. I-1401, punkt 20) att artikel 51.1 till och med är tillämplig när den förmån som skall minskas — på grund av ökningar som har samband med indexeringen av en annan förmån — har beviljats med tillämpning av nationella bestämmelser i stället för enligt artikel 46.

22 ONP har till stöd för att artikel 51.1 inte är tillämplig även åberopat domen av den 22 april 1993 i mål C-65/92, Levatino (Rec. 1993, s. I-2005). Denna dom meddelades i en tvist om huruvida justeringar av en italiensk pension, vilka var knutna till levnadskostnadernas utveckling, skulle beaktas vid beräkningen av äldre personers garantiinkomst enligt belgisk lagstiftning.

23 I det målet ansåg domstolen att även om bestämmelserna i artiklarna 46 och 51.2 i förordning nr 1408/71 var tillämpliga vid fastställelsen och anpassningen av ett sådant förmånsbelopp som äldre personers garantiinkomst, gällde detta inte för bestämmelserna i artikel 51.1.

24 Enligt ONP gäller samma slutsats för separerade makars rättigheter enligt belgisk lagstiftning.

25 Som generaladvokaten har konstaterat i punkt 24 i sitt förslag till avgörande grundades domstolens resonemang i domen i målet Levatino på särdrag i äldre personers garantiinkomst och det kan därför inte överföras på den förmån som är i fråga i målet vid den nationella domstolen.

26 Sedan domstolen hade konstaterat att avsikten med garantiinkomsten var att kompensera personer med otillräckliga tillgångar så att de kunde uppnå den lagstadgade miniminivån (punkt 34), ansåg den att tillämpningen av bestämmelserna i artikel 51.1 skulle resultera i att ökningar av berörda personers tillgångar, på grund av justeringar av deras utländska pensioner, inte skulle beaktas och att deras tillgångar systematiskt skulle uppgå till ett högre belopp än den lagstadgade minimiinkomsten (punkt 35).

27 I samma dom tillade domstolen att en tillämpning av artikel 51.1 inte bara skulle gynna migrerande arbetstagare utan också skulle förändra syftet med den garanterade inkomstförmånen och rubba det lagstiftade nationella systemet i fråga (punkt 36).

28 I ett sådant fall som det vid den nationella domstolen kan det inte göras gällande att en tillämpning av artikel 51.1 på beräkningen av förmånen i fråga skulle förändra syftet och rubba det lagstiftade belgiska systemet, eftersom förmånen, till skillnad från äldre personers garantiinkomst, inte syftar till att kompensera berörda personer med otillräckliga tillgångar så att de kan uppnå den i belgisk rätt lagstadgade miniminivån för tillgångar.

29 Slutligen har ONP uppgivit att en tillämpning av artikel 51.1 i detta fall skulle leda till ett åsidosättande av artikel 3.1 i förordning nr 1408/71, eftersom en av de separerade makarna skulle erhålla tillgångar till ett högre belopp än den andre maken.

30 I detta avseende kan det noteras att det av lydelsen i artikel 3.1 framgår att denna bestämmelse inte avser att fastställa likabehandling av makar.

31 Den nationella domstolen undrar beträffande samma bestämmelse om en tillämpning av artikel 51.1 i ett fall som det förevarande inte skulle gynna migrerande arbetstagare framför nationella arbetstagare.

32 I detta avseende kan det noteras att artikel 3.1 avser att säkerställa likabehandling av medborgare i en medlemsstat och medborgare från andra medlemsstater. Däremot hindrar den inte tillämpning av en nationell lagstiftning som missgynnar icke-migrerande arbetstagare i förhållande till migrerande arbetstagare.

33 För övrigt följer det av domen av den 13 oktober 1977 i mål 22/77, Mura (Rec. 1977, s. 1699) att argumentet, att tillämpningen av gemenskapsrättsliga regler om samordning av system för social trygghet leder till att migrerande arbetstagare gynnas framför arbetstagare som aldrig har lämnat sina hemländer, är irrelevant, eftersom det inte kan föreligga diskriminering när olika regler tillämpas på rättsliga förhållanden som inte är jämförbara. Dessutom är sådana skillnader i behandling, när de föreligger, resultatet av att det saknas ett gemensamt system för social trygghet.

34 Av vad som har anförts ovan följer att bestämmelserna i artiklarna 46 och 51.1 i förordning nr 1408/71 skall tolkas så att de hindrar att den del i en ålderdomsförmån som med stöd av gällande lagstiftning i en medlemsstat har beviljats den

make som den anställde separerat ifrån räknas om, med beaktande av justeringar på grund av den allmänna ekonomiska och sociala utvecklingen med avseende på en invaliditetsförmån, som nämnda make uppbär enligt lagstiftningen i en annan medlemsstat.

Rättegångskostnader

35 De kostnader som har förorsakats Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

— angående den fråga som genom dom av den 25 april 1996 förts vidare av Cour du travail de Bruxelles — följande dom:

Bestämmelserna i artiklarna 46 och 51.1 i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, ändrad och uppdaterad genom rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983, skall tolkas så att de hindrar att den del i en ålderdomsförmån som

med stöd av gällande lagstiftning i en medlemsstat har beviljats den make som den anställde separerat ifrån räknas om, med beaktande av justeringar på grund av den allmänna ekonomiska och sociala utvecklingen med avseende på en invaliditetsförmån, som nämnda make uppbär enligt lagstiftningen i en annan medlemsstat.

Mancini Murray Kapteyn

Hirsch Ragnemalm

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 2 oktober 1997.

R. Grass

Justitiesekreterare

G. F. Mancini

Ordförande på sjätte avdelningen